Nieuwsbrief Schaakacademie Apeldoorn 165 – 13 maart 2021

Levidov bedacht 'het zeventiende schaakstuk' vanwege de tweede partij in de WK match Tarrasch – Lasker, 1908.
'Op zoek naar de oorsprong van de term het zeventiende schaakstuk'. Verhaal van Karel van Delft met medewerking van GM Artur Joesoepov en IM Arthur van de Oudeweetering.

Over de oorsprong van het begrip 'het zeventiende schaakstuk'

door Karel van Delft met bijdragen van GM Artur Joesoepov en IM Arthur van de Oudeweetering.

In het verleden las ik ergens over 'het zeventiende schaakstuk', als een citaat toegeschreven aan wereldkampioen schaken Emanuel Lasker. De term verwijst naar psychologische aspecten tijdens een schaakpartij.

Om dat ik de term toepasselijk vind, gebruikte ik het. Maar ik vergat de bron. Door een vraag van de Indiase journaliste – psychologe - schaaktrainster Shilpa Mehra (www.blackandwhiteindia.com) besloot ik de bron van de term na te gaan. Mijn herinnering bleek verkeerd te zijn. De term houdt verband met Lasker, maar hij heeft het kennelijk niet bedacht.

Googelen op 'seventeenth chess piece' in het Engels: geen resultaat.
In het Nederlands: Ik vond alleen verwijzingen naar Karel van Delft, dat schoot niet op.
Ik gebruikte de term als titel voor een boek dat ik in eigen beheer uitgaf (KVDC) en een artikel op de site van het Max Euwe Centrum.

http://www.schaaktalent.nl/index.php/boek-het-zeventiende-schaakstuk

Met een literatuurlijst:

www.schaaktalent.nl/documenten/Literatuurlijst%20boek%20Het%20zeventiende%20schaakstuk.pdf

Artikel op de site van het Max Euwe Centrum:
https://maxeuwe.nl/index.php/activiteit/columns/44-het-zeventiende-schaakstuk

Ik herinnerde dat ik een zin met 'het zeventiende schaakstuk' had gelezen in een Duits boek van Dr. Reinhard Munzert. Dat keek ik na en ik vond het op pagina 180. 'Siebzehnte Figur' betekent zeventiende schaakstuk. Het is een term van Lewidow.
Munzert is overigens ook de auteur van het boek 'Schachpsychologie'.
Dit boek heeft GM Paul van der Sterren gebruikt bij mentale zelftraining om GM te worden.
Zelf heb ik een beknopte vertaalde samenvatting gebruikt bij een afstudeerproject bij de UVA (1992) om meesters en grootmeesters te interviewen over mentale training en leerprocessen.

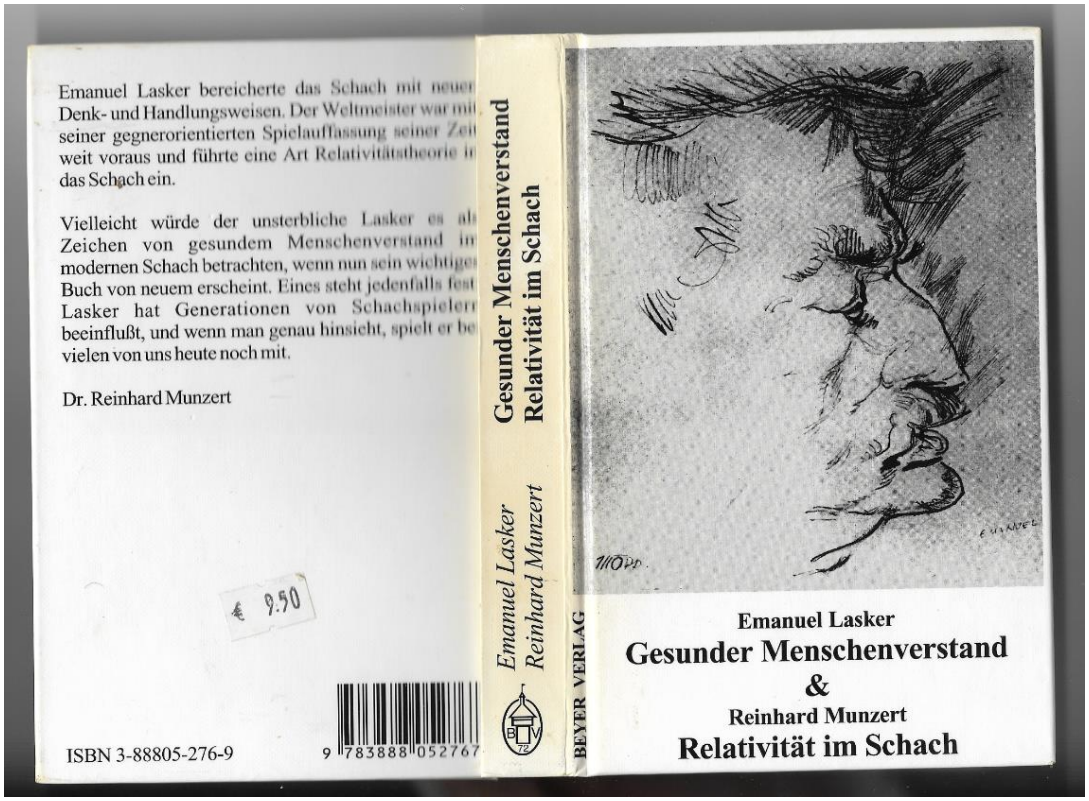

Die entscheidende 17. Figur

Lasker hingegen spielte nicht nur gegen die Figuren des Kontrahenten, sondern auch - und manchmal besonders - gegen dessen Persönlichkeit und Psyche. „Er erkannte als erster die untrennbare Einheit zwischen den Schachfiguren und dem Menschen, der sie lenkt" (Linder & Linder 1991, S. 54).

Zu einem Wettkampf zwischen Lasker und Tarrasch bemerkt Lewidow: „Es kann der Eindruck entstehen, daß Tarrasch einfach schlecht gespielt hat. Das ist falsch. Er hat gut gespielt, aber mit seinen 16 Figuren gegen 16 Figuren des Gegners. Lasker hingegen hat außerdem noch gegen die siebzehnte 'Figur' gespielt - und zwar vor allem gegen sie, nämlich gegen Tarrasch selbst. Darin liegt auch seine gefährlichste Waffe - die psychologische Methode" (zit. nach Stolze o.J. S. 46).

Dus: Wie is Lewidow? Google helpt:

Emanuel Lasker - Neues von unserem Titelhelden

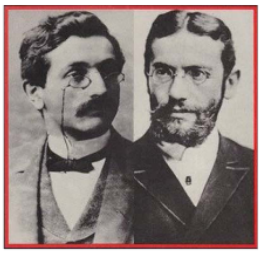

Nach Laskers überdeutlichem Sieg gegen Marshall lief alles auf ein Duell zwischen ihm und Tarrasch hinaus. 1908 war es dem Deutschen Schachbund schließlich gelungen, Laskers finanzielle Forderungen zu erfüllen und den Kampf in Düsseldorf und München auszutragen.
Da die beiden Kontrahenten über die Jahre eine nicht nur sportliche Rivalität aufgebaut hatten, sollte es am Vorabend des Matches eine Versöhnung in Laskers Hotelzimmer geben. Tarrasch zeigte sich dabei aber recht wenig entgegenkommend und machte deutlich, dass er überzeugt davon war, zu gewinnen. Es sollte jedoch anders kommen: Schon nach vier Partien lag der praktizierende Arzt, welcher seine ganze freie Zeit ins Schach investierte, mit 1:3 zurück. Die Ursache dafür schob der in Bayern lebende Siegbert Tarrasch auf das Düsseldorfer Klima. Doch auch in München fasste er nicht Fuß. Laskers psychologische Spielweise zeigte deutlich Erfolg, er hatte die Schwächen seines Gegners genau analysiert und bezwang ihn mit 8:3. Emanuel Lasker griff dabei bewusst auf kombinatorische Verwicklungen zu, die Mängel in Tarraschs Spiel offen legten. Zu diesem Thema schrieb Lewidow in einer autobiographischen Abhandlung über Lasker: „Es kann der Eindruck entstehen, daß Tarrasch einfach schlecht gespielt hat. Das ist falsch. Er hat gut gespielt, aber mit seinen 16 Figuren gegen 16 Figuren des Gegners. Lasker hingegen hat außerdem noch gegen die siebzehnte „Figur" gespielt – und zwar vor allem gegen sie, nämlich gegen Tarrasch selbst. Darin liegt auch seine gefährlichste Waffe – die psychologische Methode."
Das Selbstbewusstsein des „Praeceptor germaniae" (=Lehrmeister Deutschlands), wie Tarrasch ehrfurchtsvoll genannt wurde, war durch die Niederlage gegen Lasker stark erschüttert. Er hatte zukünftig kaum mehr nennenswerten Erfolg in großen Turnieren. Eine Chance zur Revanche gegen Lasker 1916 in Berlin konnte er nicht nutzen und erlebte erneut eine tiefe Enttäuschung. Wenn der Kampf dieser beiden großen deutschen Meister zehn oder fünfzehn Jahre früher stattgefunden hätte, wäre er wahrscheinlich deutlich spannender und ausgeglichener abgelaufen. Tarrasch, der zum Zeitpunkt des Wettkampfs 42 Jahre alt war, hatte seine stärkste Phase wohl im ausgehenden 19. Jahrhundert. Nun, am Anfang des 20. Jahrhunderts, hatte er seinen schachlichen Zenit überschritten.
Heute betrachten wir die 4. Partie des Wettkampfs zwischen Lasker und Tarrasch, kommentiert von Emanuel Lasker selbst:

Tarrasch, Siegbert - Lasker, Emanuel, Düsseldorf 1908, Runde 4
(aus: Stolze, Raymund (Hrsg.): Umkämpfte Krone - Die Duelle der Schachweltmeister von Steinitz bis Kasparow, Leipzig 1986.)

Falls darauf 19.Sf5, so 19...Kh7 **18.f4** *Nimmt dem schwarzen Turm einige Felder, schwächt jedoch den Bauern auf e4 und blockiert die f-Linie für die weißen Türme* **18...Df6 19.Df3 Te8** *Eine sichere Fortsetzung bestand in 19...a5. Doch die Turmstellung auf c5 ist noch nicht gefährdet.* **20.c3 a5 21.b3 a4 22.b4 Tc4 23.g3** *Weiß deckt den Bauern f4 in Erwartung der befreienden Vorstöße ...c5 oder ...d5*

https://www.deutsche-schachjugend.de/fileadmin/DEM2018/Zeitungen/Ausgabe05_18.pdf pagina 4
Dit is een link naar het online magazine 'Deutsche Schachjugend' (2018, nummer 5).
Google translate helpt dit te vertalen.
Hier blijkt waar Munzert in de vorige illustratie het citaat van Lewidow vandaan haalt:
Stolze, Raymund (Hrsg.): Umkämpfte Krone - Die Duelle der Schachweltmeister von Steinitz bis Kasparow, Leipzig 1986.)
De tekst uit het magazine is kennelijk over genomen uit het boek van Stolze. Bij onderzoek naar Russische bronnen blijkt later dat Stolze zijn tekst letterlijk uit het boek van Lewidow over Lasker en Steinitz heeft overgenomen.

De partijen van de WK-match Tarrasch – Lasker:
https://www.chessgames.com/perl/chess.pl?tid=54099

Lasker vs Tarrasch 1908
Düsseldorf / Munich

Siegbert Tarrasch was born in Breslau, Prussia (now Wrocław, Poland) in 1862. In the late 1880s, he established himself as one of the strongest players in the world with several tournament successes.[1] After Tarrasch's first place in Manchester (1890),[2] the Havana Chess Club proposed a match against world champion Wilhelm Steinitz.[3] A practicing physician, Tarrasch declined as he couldn't devote that much time to chess.[3] Besides his successful chess career, he is also famous for propagating and deepening chess, which earned him the nickname "praeceptor germaniae" (lat. teacher of Germany).[4] In 1906, world champion Emanuel Lasker singled out Tarrasch and Geza Maroczy as worthy contenders for the world championship, and said "Dr. Tarrasch's strength or weakness, if one likes - is his pronounced amour propre [fr. self-love]. Without it he would have been a very mediocre chess player; gifted to an abnormal degree, he has become a giant."[5]

Tekst bij de partijen op Chessgames site.

De partijen zijn ook terug te vinden in de ChessBase database.

Ik zocht verder op Lewidow (naam in het Duits) en ik vond:
https://www.delpher.nl/nl/boeken/view?identifier=MMKB06:000006737:00165&query=Lewidow&coll=boeken&rowid=1
https://www.delpher.nl/nl/boeken/results?query=Lewidow&page=1&coll=boeken
Dit verwijst naar een bekende collectie schaakboeken in Nederland: de dr. M. Niemeijer verzameling, nu onderdeel van de Koninklijke Bibliotheek.

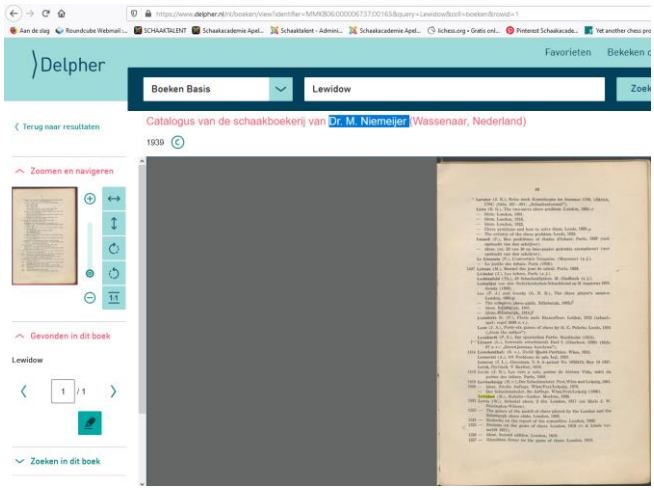

Hier is de naam Lewidow gerelateerd aan een boek uit 1936 over Steinitz en Lasker.

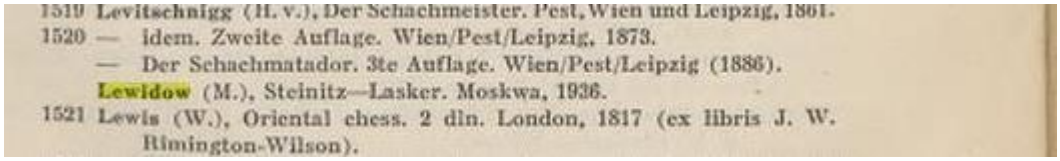
1519 Levitschnigg (H. v.), Der Schachmeister. Pest, Wien und Leipzig, 1861.
1520 — idem. Zweite Auflage. Wien/Pest/Leipzig, 1873.
— Der Schachmatador. 3te Auflage. Wien/Pest/Leipzig (1886).
Lewidow (M.), Steinitz—Lasker. Moskwa, 1936.
1521 Lewis (W.), Oriental chess. 2 dln. London, 1817 (ex libris J. W. Rimington-Wilson).

Verder zoekend vond ik dat de naam in het Engels geschreven wordt als Levidow.
https://www.ebay.com/itm/Chess-Steinitz-Lasker-by-Levidow-book-1936-/184565782886

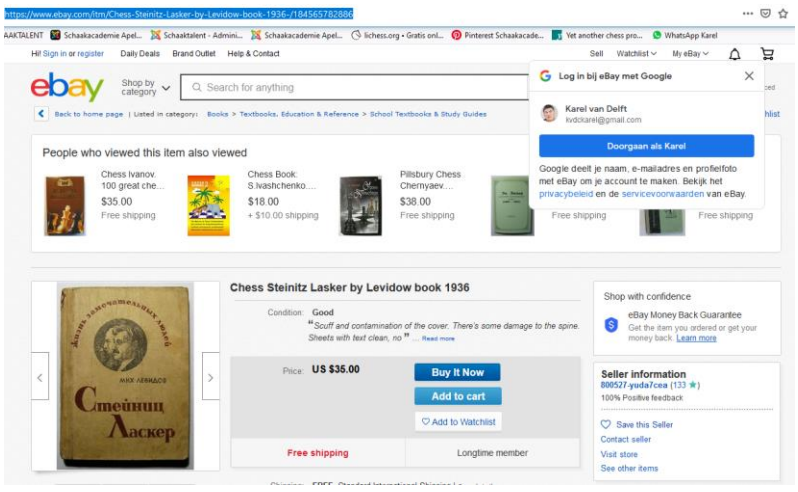

Andere bron:
https://www.ebay.com/itm/Russian-Chess-Book-Mih-Levidov-Steinitz-Lasker-1936-/223987775495

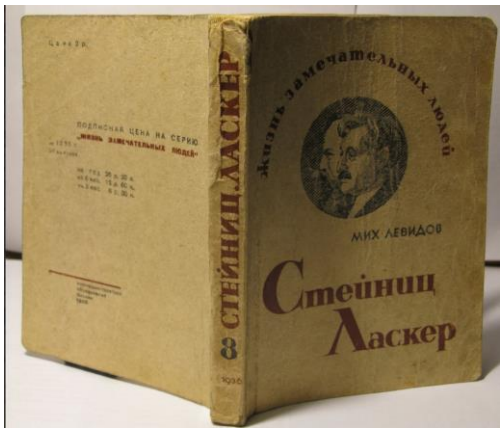

Nu lees dat Mihail de voornaam van Levidov is. Je kunt door het boek heen bladeren via de link:
https://www.booklooker.de/B%C3%BCcher/Steinitz-Lasker+Schach-1936-Levidov-Michail-Steinitz-Lasker-Ein-Seltenes-sowjetisches-Buch/id/A02l5opH01ZZl
Klik op de kaft van het boek en dan op pijlen links en rechts in het scherm.

Chess Steinitz Lasker by Levidow book 1936 | eBay Deze pagina vertalen
https://www.ebay.com/itm/Chess-Steinitz-Lasker-by-Levidow-book-1936...
This **book** presents biographical novels about two great **chess** players: Wilhelm **Steinitz** and Emanuel **Lasker**. To show in the **chess** player of the person, to show in this person of the thinker, the artist, the... +

https://www.ebay.com/itm/Chess-Steinitz-Lasker-by-Levidow-book-1936-/184565782886

Ik keek op de site Chess Notes van Edward Winter.
https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Winter_(chess_historian)
https://www.chesshistory.com/winter/index.html
https://www.chesshistory.com/winter/archives.html
Daar vond ik:

5517. Tarrasch's explanations

Regarding pages 111-112 of Tarrasch's book on his 1908 world championship match, *Der Schachwettkampf Lasker-Tarrasch* (Leipzig, 1908), Scott Thomson (New York) writes:

> *'Tarrasch states that he planned to play a training match with a chess master, but that at the last moment the master failed to show up, thus depriving Tarrasch of needed practice and contributing to his very poor start to the match. Tarrasch is quite bitter about what he sees as a betrayal. Do you know the identity of this master?'*

This matter was touched on by Emanuel Lasker in the *New York Evening Post* of 24 October 1908:

> 'First, Tarrasch wrote that Düsseldorf has an ocean climate, that the sea winds upset him; then, that at the commencement of the match, he had not had his full force, because both Schlechter and Rubinstein failed, as they had promised, to practise with him; then, that I was lucky.'

See C.N. 1688 (on pages 188-189 of *Chess Explorations*), as well as page 325 of *Siegbert Tarrasch Leben und Werk* by Wolfgang Kamm (Unterhaching, 2004).

The photograph below is the frontispiece to *The Championship Match: Lasker v Tarrasch* by L. Hoffer (London, 1908):

Emanuel Lasker and Siegbert Tarrasch

https://www.chesshistory.com/winter/winter45.html Note 5517 en 5532.
Hier verwijst de tekst naar een sneer die Lasker uitdeelt over excuses die Tarrasch aanvoert voor zijn verlies van de match.
Ook is daar de naamvariant 'Mikhail Levidov': https://www.librarything.nl/author/mikhaillevidov

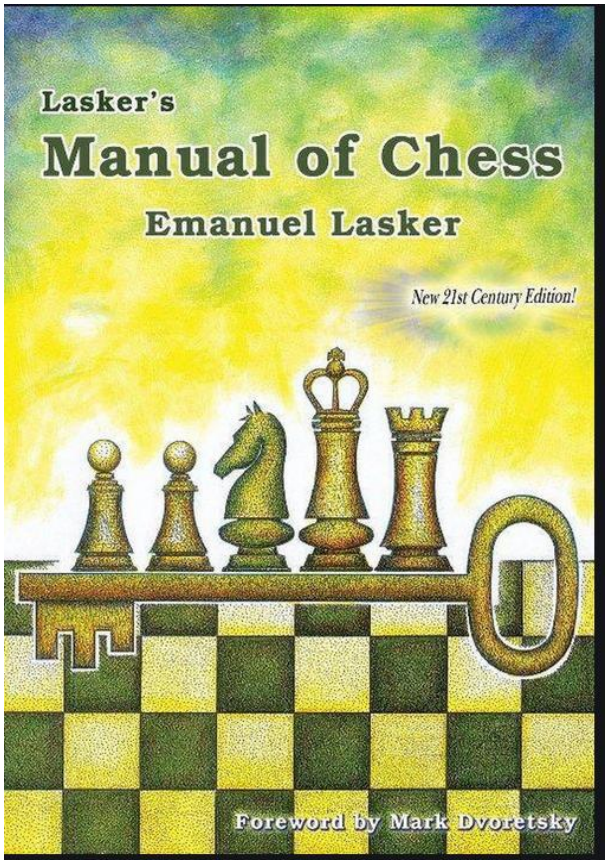

Ook keek ik naar het boek ‘Lasker’s Manual of Chess’.
Het bevat een mooi voorwoord van Mark Dvoretsky. In het bijzonder waar hij verwijst naar wat Lasker schreef over het belang van het gebruik van methoden.
De term ‘het zeventiende schaakstuk’ kon ik hier niet vinden. Op pagina 202 spreekt Lasker over gebruik van ‘bluf’ en op diverse plekken bespreekt hij aspecten van informatieverwerking.

Maar misschien kunnen Russische bronnen meer informatie opleveren.
Daartoe nam ik contact op met GM Artur Joesoepov en IM Arthur van de Oudeweetering. Beiden spelen bij Schaakstad Apeldoorn en zijn betrokken bij activiteiten van Schaakacademie Apeldoorn.
Hier onder staan vertalingen in kadertjes.
Engels en Duits: Karel van Delft
Russisch: Google Translate (met correcties van Arthur van de Oudeweetering)

Artur Joesoepov:

Obviously a very interesting person. I found something in Wikipedia:

Duidelijk een erg interessante persoon. Ik vond iets in Wikipedia:

Левидов, Михаил Юльевич

Levidov, Mikhail Yulievich

You can find an article about him

Je kunt een artikel over hem vinden

https://ru.wikipedia.org/wiki/Левидов,_Михаил_Юльевич

Ingekorte vertaling van tekst link:
Mikhail Yulievich Levidov (echte naam Levit; 12 (24) februari 1891 [1], Moskou - 5 mei 1942) - Russische Sovjetschrijver, toneelschrijver en journalist.
Biografie:
In 1907 studeerde hij af aan het gymnasium in Bakoe, in 1911 - de rechtenfaculteit van de Kharkov Universiteit.
Gepubliceerd sinds 1914, ook in de Gorky "Chronicle".
Vanaf de eerste dagen van de Oktoberrevolutie begon hij te werken in de Sovjetpers. In 1918-1920 had hij de leiding over de buitenlandse afdeling van ROSTA en de persafdeling van het Volkscommissariaat van Buitenlandse Zaken. Als correspondent reisde hij herhaaldelijk naar het buitenland (Reval (nu Tallinn), Londen, Den Haag, Berlijn). Hij leverde een literaire bijdrage aan het tijdschrift Ekran.
Hij verscheen als politiek feuilletonist in de kranten Pravda, Trud, Rabochaya Gazeta, Leningradskaya Pravda, publiceerde artikelen over cultuur, literatuur en theater in tijdschriften, doceerde literatuur aan het eerste instituut voor journalistiek. Samengewerkt met het avant-garde tijdschrift LEF (Left Front of Art). Schepper van de theorie van "georganiseerde vereenvoudiging van cultuur".
Hij stond bekend om zijn humor - vandaar de bijnaam "Sovjet Bernard Shaw".
In juni 1941 werd hij gearresteerd "wegens spionage ten gunste van Groot-Brittannië". Hij werd neergeschoten op 5 mei 1942, postuum gerehabiliteerd.
Familie: Er worden diverse familieleden genoemd.
Essays:
De dictatuur van kleinigheden. M.-Pg., Abyss, 1923.
Alles over Engeland (1924)
Over de geschiedenis van de geallieerde interventie in Rusland. Deel 1.L., Surf, 1925, 6000 exemplaren.
Sprekers van oktober. Kharkov, 1925.
Grote staten van de wereld (1925)
Wiens hand? (moord op Nette). Guise, 1926.
Kijkend naar het westen. Ed. Moscow Society of Writers. (1927)
Simple Truths (1927)
Steinitz. Lasker (1936) - in de serie ZhZL
Reizend naar verre landen, gedachten en gevoelens van Jonathan Swift, eerst een ontdekkingsreiziger en vervolgens een krijger in verschillende veldslagen. - M., Sovjet-schrijver, 1939. - 402 p., Schietgalerij. 10.000 exemplaren Reprints - 1964, 1986 2008 (uitgeverij Vagrius)
Hoe het boek tot stand kwam (1940)

Artur verwijst naar een Russisch boekplatform dat het boek van Levidov over Steinitz en Lasker beschrijft. Dit boekplatform verwijst weer naar online winkel www.ozon.ru
Zie https://www.livelib.ru/book/1000378599-stejnits-lasker-levidov

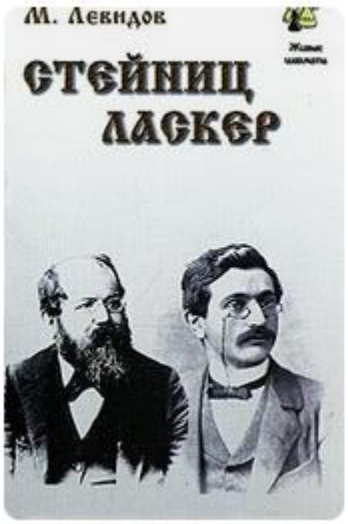

Стейниц. Ласкер

Левидов

5 Оценить

1 ПРОЧИТАЛ | 4 ПЛАНИРУЮТ | 1 РЕЦЕНЗИЯ

Verkorte vertaling boekbeschrijving:
Steinitz. Lasker
Dit boek was een van de eerste in de legendarische Life of Remarkable People-serie. De auteur Mikhail Levidov was niet alleen een schaakliefhebber en -kenner, maar ook een schrijver in de hoogste zin van het woord. Het boek zal niet alleen interessant zijn voor schaakamateurs, maar ook voor iedereen die geïnteresseerd is in authentieke literatuur die vertelt over uitmuntende persoonlijkheden die zich hebben toegelegd op het dienen van hoge kunst. In zekere zin is dit een boek over strijd, het vermogen om gestelde doelen te bereiken, zichzelf te overwinnen en moeilijke levensomstandigheden.

I found the 17th piece in the book of Lewidov "Steinitz. Lasker." Here is it in russian:

Ik vond het 17de stuk in het boek van Lewidov ‘Steinitz. Lasker.’ Hier is de Russische tekst:

Может создаться впечатление от этого беглого рассказа, что Тарраш просто плохо играл. Это неверно. Играл он хорошо — но своими 16 фигурами против 16 фигур противника; Ласкер же, кроме того, играл и против семнадцатой фигуры и, главным образом, против нее, — против фигуры самого Тарраша. В этом и заключается его опаснейшее оружие — «психологический метод».
И вот поэтому, не поняв этого метода, опять не хотели верить победе Ласкера. Опять говорили, что Тарраш играл значительно ниже своей силы. Не хотели, вернее, еще не могли понять: в том-то и заключается исключительная сила Ласкера, что он как бы вынуждает противника к плохой игре. В дальнейшем это поняли — и нужно отдать ему справедливость — понял и сам Тарраш.

Zie ook
https://libking.ru/books/nonf-/nonf-biography/351066-mihail-levidov-steynits-lasker.html#book
Hier is het hele boek online te vinden (onder aan eerste pagina doorklikken).

Uit dit vluchtige verhaal zou je de indruk kunnen krijgen dat Tarrasch gewoon slecht speelde. Dit is niet waar. Hij speelde goed - maar met zijn 16 stukken tegen de 16 stukken van de tegenstander; Lasker speelde bovendien tegen het zeventiende schaakstuk en vooral tegen de persoon van Tarrasch zelf. Dit is zijn gevaarlijkste wapen - de "psychologische methode".
En daarom, die deze methode niet begrepen, wilden ze opnieuw Lasker's overwinning niet geloven. Weer werd gezegd dat Tarrasch ver beneden zijn kracht speelde. Ze wilden niet, of beter gezegd, ze konden het nog steeds niet begrijpen: dit is precies de uitzonderlijke kracht van Lasker, dat hij als het ware de tegenstander dwingt om slecht te spelen. Later begrepen ze dit - en we moeten hem recht doen - Tarrasch zelf begreep het.

Arthur van de Oudeweetering:
(Toevoegingen in blauwe kaders van Karel van Delft)
Interessant, kende het niet. Als ik google vind ik op schaakgebied alleen het boek dat hij geschreven heeft over Steinitz en Lasker: http://www.chessm.ru/authors/show/988
Hier staan vijf boeken, namelijk het originele boek, een latere uitgave, aparte boeken over Lasker en Steinitz en het boek als onderdeel van een bundel.
Het oorspronkelijke boek werd geschreven in het kader van een bekende Russische reeks Жизнь замечательных людей - Leven van opmerkelijke/belangrijke mensen. Heleboel niet-schakers dus ☺:
Zie over deze serie wikipedia link

Over link http://www.chessm.ru/authors/show/988
Hier staat een link naar een Engelse versie van de site.
Direct naar Nederlands vertalen lukt ook met sommige browsers als Google Chrome.

Wikipedia over Levidov (in het Russisch: Левидов)
https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%B2,_%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B8%D0%BB_%D0%AE%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87
Als je deze link in Google Chrome zet, kun je kiezen voor een Nederlandse tekstweergave.

Link http://www.chessm.ru/authors/show/988
leidt tot link http://www.chessm.ru/catalog/show/1832
Deze bevat allerlei informatie over de auteur en de inhoud van het boek.
Lange tekst kun je selecteren en omzetten in een Word document.
Via translate.google.com kun je dat document (via button document) in één keer vertalen.

Na WO I en de oktober revolutie was Levidov buitenlands persagent onder andere in Den Haag en Berlijn. Wie weet heeft hij dus Lasker wel eens ontmoet en gesproken. Lasker woonde in later jaren in Moskou en speelde de grote toernooien Moskou 1935 en 1936.

Hieronder een deel van de brontekst van het boek. De woorden семнадцатой фигуры betekenen het 17de schaakstuk.
Het gaat hier om de tweede partij uit de WK match 1908. Lasker speelde met zwart in een Spaanse partij. Lasker offerde een pion vanwege psychologische redenen om de stelling te compliceren. Hij probeerde zijn slechte stand niet te verbeteren maar te verslechteren.
Onderstaande fragment komt uit de online versie van het boek, te vinden via
https://unotices.com/book.php?id=112196&page=33

Вторая партия еще более драматична. Это опять испанская партия, у Тарраша снова белые. И опять Ласкер на десятом ходу в худшем позиционном положении. «Всякий другой, кроме Ласкера, наверно проиграл бы эту партию», — пишет о ней Рети. Но как же можно спастись из этого плохого положения? Стараться улучшить его, — ответил бы каждый шахматист; попытавшись ухудшить его, — отвечает Ласкер. И он делает ход, который кажется просмотром, ибо он ведет через несколько ходов к потере пешки. Но это является, по существу, сознательной жертвой пешки. Тот, кто жертвует в партии, хочет добиться либо материального перевеса (жертва пешки для выигрыша фигуры и т. д.), либо позиционного перевеса; Ласкер же жертвует в этой партии, чтобы добиться психологического преобладания. Поэтому он обставляет эту жертву — как просмотр, как ошибку. В результате положение на доске страшно усложняется. Оно, пожалуй, и сейчас лучше для Тарраша, но партия приобрела уже другой характер; чтобы выиграть ее, белые должны проявить энергию, инициативу, способность принять быстрое и рискованнее решение, — обнаружить все боевые качества, которых как раз нет у Тарраша. И, выиграв пешку, Тарраш теряется, перед ним выбор нескольких лучших ходов, он топчется на месте и проигрывает партию, при лишней и вдобавок проходной пешке.
Может создаться впечатление от этого беглого рассказа, что Тарраш просто плохо играл. Это неверно. Играл он хорошо — но своими 16 фигурами против 16 фигур противника; Ласкер же, кроме того, играл и против семнадцатой фигуры и, главным образом, против нее, — против фигуры самого Тарраша. В этом и заключается его опаснейшее оружие — «психологический метод».
И вот поэтому, не поняв этого метода, опять не хотели верить победе Ласкера. Опять говорили, что Тарраш играл значительно ниже своей силы. Не хотели, вернее, еще не могли понять: в том-то и заключается исключительная сила Ласкера, что он как бы вынуждает противника к плохой игре. В дальнейшем это поняли — и нужно отдать ему справедливость — понял и сам Тарраш.

Vertaling:
De tweede aflevering is zelfs nog dramatischer. Dit is weer het Spaanse spel, Tarrasch heeft weer wit. En opnieuw zat Lasker bij de tiende zet in de slechtste positionele positie. "Iedereen anders dan Lasker zou dit spel waarschijnlijk hebben verloren", schrijft Reti over haar. Maar hoe kun je uit deze slechte situatie worden gered? Probeer het te verbeteren, - elke schaker zou antwoorden; proberen om het erger te maken, 'antwoordt Lasker. En hij maakt een zet die lijkt op een vergissing, want het leidt tot het verlies van een pion na een paar zetten. Maar dit is in wezen een opzettelijk pionoffer. Degene die in het spel opoffert, wil ofwel een materieel voordeel behalen (een pion opofferen om een stuk te winnen, enz.), Ofwel een positievoordeel behalen; Lasker brengt offers in dit spel om psychologische dominantie te bereiken. Daarom levert hij dit offer - als een vergissing, als een vergissing. Als gevolg hiervan wordt de positie op het bord vreselijk moeilijk. Het is misschien zelfs nu nog beter voor Tarrasch, maar de partij heeft al een ander karakter gekregen; om het te winnen, moet wit energie, initiatief en het vermogen tonen om een snelle en riskante beslissing te nemen - om alle vechtkwaliteiten te onthullen die Tarrasch zojuist mist. En nadat hij een pion heeft gewonnen, is Tarrasch verloren, hij heeft de keuze uit verschillende beste zetten, hij struikelt ter plaatse en verliest het spel, met een extra en bovendien een doorgeschoten pion.
Uit dit vluchtige verhaal zou je de indruk kunnen krijgen dat Tarrasch gewoon slecht speelde. Dit is niet waar. Hij speelde goed - maar met zijn 16 stukken tegen de 16 stukken van de tegenstander;

Lasker speelde bovendien tegen de zeventiende figuur en vooral tegen de figuur van Tarrasch zelf. Dit is zijn gevaarlijkste wapen - de "psychologische methode".
En dat is waarom ze, die deze methode niet begrepen, opnieuw de overwinning van Lasker niet wilden geloven. Weer werd gezegd dat Tarrasch ver beneden zijn kracht speelde. Ze wilden niet, of beter gezegd, ze konden het nog steeds niet begrijpen: dit is precies de uitzonderlijke kracht van Lasker, dat hij als het ware de tegenstander dwingt om slecht te spelen. Later begrepen ze dit - en we moeten hem recht doen - Tarrasch zelf begreep het.

mehr verhindern. Auf 10. Ld3 z. B. würde sofort 10. ... d5 folgen.

10. Lb5×c6	b7×c6
11. Sc3—e2	...

Da d6—d5 doch nicht zu verhindern ist, fängt Weiß ein wenig zu künsteln an. Schwarz darf jetzt natürlich nicht 11. ... S×e spielen, weil Weiß mit 12. Sd4 nebst S×c in Vorteil käme.

11. ...	Dd8—d7

Einfacher war sofort 11. ... d5. Doch will Lasker, seinem komplizierenden Stil entsprechend, erst die Türme entwickeln, um d6—d5 mit größerer Kraft durchzuführen. Der Plan war an sich gut, doch begeht Lasker in seiner Ausführung einen Fehler. Er hätte die Türme nicht nach d8 und e8, sondern nach d8 und b8 entwickeln sollen, um dem Springer das Rückzugsfeld e8 freizuhalten.

12. Se2—g3	Tf8—e8?
13. b2—b3	Ta8—d8
14. Lc1—b2	...

Stellung nach dem 14. Zug von Weiß

Man erkennt nun, worin der Nachteil der Turmentwicklung nach e8 besteht. Schwarz hat sich damit selbst die Möglichkeit des Befreiungszuges d6—d5 genommen, da Weiß darauf nunmehr vorteilhaft 15. e5 antworten könnte und dem Springer kein gutes Feld zur Verfügung stünde. Schwarz befindet sich somit in einer beengten Stellung ohne gute Befreiungsmöglichkeit und dies gerade gegenüber Tarrasch, welcher in der Behandlung beengter gegnerischer Stellungen die höchste Meisterschaft besitzt. Fast jeder andere hätte diese Partie wohl mit Sicherheit verloren. Lasker aber betritt in richtiger Einschätzung der Situation wieder den psychologischen Weg. Der folgende Zug sieht wie ein Versehen aus. In der Tat ist er ein beabsichtigtes Bauernopfer mit der Absicht, den weißen Königsbauern zu isolieren. So hat Lasker mit seinem folgenden Zug, der objektiv als Fehler betrachtet werden muß, vom psychologischen Standpunkt aus geradezu bewundernswert gespielt.

14. ...	Sf6—g4
15. Lb2×g7	Sg4×f2!

Auf 15. ... K×L folgt 16. Sf5†. Mit dem Textzug ist der weiße Königsbauer isoliert.

16. Kg1×f2	...

Statt damit auf Bauerngewinn zu spielen, konnte Weiß mit 16. Dd4 einen sehr starken Angriff einleiten, der auf die Dauer nicht zu parieren wäre. Gegen einen Angriffsspieler hätte Lasker also diese Partie verloren, oder richtiger gesagt, gegen einen Angriffsspieler hätte der Psychologe Lasker das zweischneidige Auskunftsmittel 14. ... Sg4 nicht gewählt.

16. ...	Kg8×g7
17. Sg3—f5†	Kg7—h8
18. Dd1—d4†	f7—f6
19. Dd4×a7	...

Man könnte nun denken, daß Weiß einen Bauern mehr und außerdem wegen der aufgerissenen schwarzen Königsstellung noch den Angriff hat. Das ist jedoch nur Schein. Infolge der Isolierung des e-Bauern ist das Feld e5 ein starker Punkt für Schwarz, über welchen der weiße Angriff nicht hinwegkommen kann.

19. ...	Le7—f8!
20. Da7—d4	Te8—e5!

Damit ist die Partie zum Stehen gebracht. Weiß hat wohl am Damenflügel einen Freibauern, im Zentrum aber steht Schwarz jetzt überlegen. Objektiv steht noch immer Weiß besser, aber in dieser schwierigen Stellung spielt Lasker mit viel größerer Energie als Tarrasch und bringt seinen Vorteil schließlich siegreich zur Geltung.

21. Ta1—d1	Td8—e8
22. Dd4—c3	Dd7—f7
23. Sf5—g3	...

Hannak schreef over de tweede partij: ‘In die Schachliteratur lebt die Partie aber als ein Muster der schachpsycholgische Strategie Laskers weiter.’

In de schaakliteratuur leeft de partij als een toonbeeld van de schaakpsychologische literatuur van Lasker verder

Bron: 1952 Siegfried Engelhardt Verlag Berlin-Frohnau, Dr. J. Hannak, Emanuel Lasker Biographie eines Schachweltmeisters.

Réti heeft veel over de psychologische speelwijze van Lasker geschreven en de tweede WK match partij opgenomen in zijn boek ‘Masters of the Chess Board’.
Kasparov schrijft in ‘My Predecessors’ ook veel over Lasker’s psychologische analyses en aanpak van de tegenstander tijdens de match tegen Tarrasch.

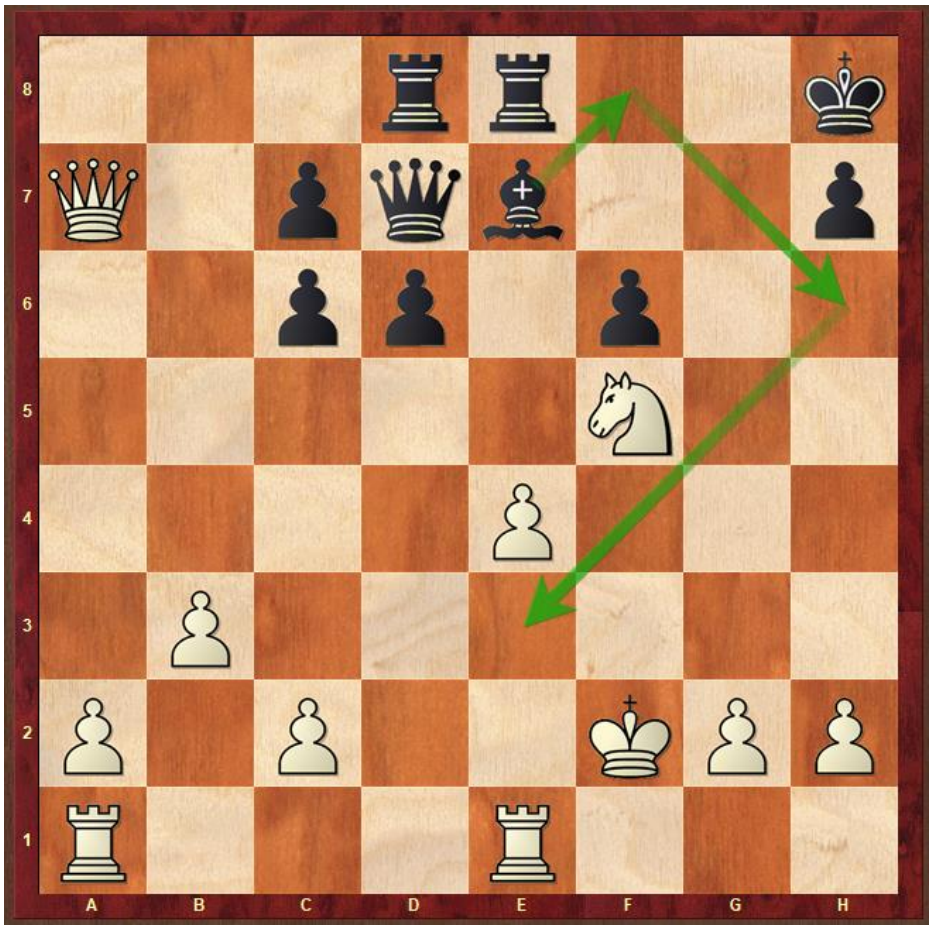

De term ‘het zeventiende schaakstuk’ begon dus blijkbaar met de ommekeer in de tweede partij waarin Lasker de manoeuvre Le7-f8-h6-e3 speelde.

Gameviewer Tarrasch - Lasker Duitsland 1908 ronde 2

[Event "World Championship 08th"]
[Site "Germany"]
[Date "1908.08.19"]
[Round "2"]
[White "Tarrasch, Siegbert"]
[Black "Lasker, Emanuel"]
[Result "0-1"]
[ECO "C66"]
[PlyCount "82"]
[EventDate "1908.08.17"]
[EventType "match"]
[EventRounds "16"]
[EventCountry "GER"]
[SourceTitle "MainBase"]
[Source "ChessBase"]
[SourceDate "1999.07.01"]
[SourceVersion "2"]
[SourceVersionDate "1999.07.01"]
[SourceQuality "1"]

1. e4 e5 2. Nf3 Nc6 3. Bb5 Nf6 4. O-O d6 5. d4 Bd7 6. Nc3 Be7 7. Re1 exd4 8.Nxd4 O-O 9. Nxc6 Bxc6 10. Bxc6 bxc6 11. Ne2 Qd7 12. Ng3 Rfe8 13. b3 Rad8 14.Bb2 Ng4 15. Bxg7 Nxf2 16. Kxf2 Kxg7 17. Nf5+ Kh8 18. Qd4+ f6 19. Qxa7 Bf8 20. Qd4 Re5 21. Rad1 Rde8 22. Qc3 Qf7 23. Ng3 Bh6 24. Qf3 d5 25. exd5 Be3+ 26. Kf1 cxd5 27. Rd3 Qe6 28. Re2 f5 29. Rd1 f4 30. Nh1 d4 31. Nf2 Qa6 32. Nd3 Rg5 33. Ra1 Qh6 34. Ke1 Qxh2 35. Kd1 Qg1+ 36. Ne1 Rge5 37. Qc6 R5e6 38. Qxc7 R8e7 39. Qd8+ Kg7 40. a4 f3 41. gxf3 Bg5 0-1

Ik heb nog even verder gespeurd (in het Russisch) naar het zeventiende schaakstuk:
Omtrent het boek van Levidov:
Het voorwoord is van Krylenko https://en.wikipedia.org/wiki/Nikolai_Krylenko, Hij was hoofd van de Russische schaakbond en aanhanger van Stalin. Hij werd later geëxecuteerd.
Voor de inhoud van het boek van Levidov zie: Стейниц Ласкер. Два чемпиона мира по шахматам (chessm.ru). Hij werd bijgestaan door Grekov en Maizelis https://en.wikipedia.org/wiki/Ilya_Maizelis
Maizelis was een goede vriend van Lasker en vertaalde onder andere zijn Manual en schreef zelf een boek voor de beginnende schaker The Soviet Chess Primer | Schaakboeken Verzendhuis De Beste Zet
https://ruchess.ru/persons_of_day/ilya_mayzelis_pd
Levidov wordt aangehaald in een recent Russisch boek van Yudelevich met twee van zijn quotes over Lasker:
Наука, искусство, спорт или игра?: Книга первая (Russian Edition) - Kindle edition by Юделевич Семён, Юделевич Александр Семёнович, Клещёва Любовь. Literature & Fiction Kindle eBooks @ Amazon.com.

36. Ценно лишь то, что завоёвано в борьбе – таков был
лейтмотив жизни и мышления Ласкера. М. **Левидов**.

36. Alleen wat in de strijd wordt gewonnen, is waardevol - dat was het het leidmotief van Lasker's leven en denken. M. Levidov.

33. Сидя и удоски сохраняет на лице снисходительную, а,
пожалуй, и надменную улыбку. Думает напористо коротко и энергично,
сколько нужно думать именно в данный момент – ни грамма больше. М.
Левидов.

33. Zitten en dobberen houdt een neerbuigend gezicht op zijn gezicht, maar misschien een hooghartige glimlach. Denkt assertief kort en energiek, hoeveel u op dit moment nodig heeft om na te denken - geen gram meer. M. Levidov.

De term het "17de schaakstuk komt" wordt ook gebruikt door Chepukaitis in zijn boek
Winning at Blitz: A Fun Guide to Blitz Chess | Schaakboeken Verzendhuis De Beste Zet
en wordt ook genoemd door Sosonko in
bol.com | Smart Chip From St Petersburg (ebook), Genna Sosonko | 9789056914875 | Boeken
".....het zeventiende schaakstuk. Dat is jouw tegenstander"
Andere quote van GM Kryakvin in 2010: 'Dvoirys speelt geen schaak hij leeft schaak. Hij is het zeventiende stuk in zijn leger'. ChessPro | Турнир. Кубок России-2010
De term komt ook incidenteel voor in Russische teksten die niet over schaken gaan.

Ik heb nog bij Reti's 'Masters of the Chess Board' gekeken (Russische versie) en bij Krogius Chess Psychology. Beiden hebben het uitgebreid over Lasker's pioniersrol op psychologisch gebied, maar noemen niet het 17de schaakstuk. Reti verwijst naar zijn eigen artikel over Lasker's prestatie in New York 1924 en ook naar Lasker's interview in de Telegraaf juni 1924, als Lasker verrassend het toernooi in New York gewonnen heeft. Zie De Telegraaf » 23 jun 1924 - Art. 196 | Delpher Overigens verzorgde Lasker in die tijd ook de schaakrubriek voor de Telegraaf! Ook heb ik in zijn boeken de term 17de schaakstuk niet kunnen vinden. Zolang niemand het daar of wellicht bij Maizelis of Reti vindt, lijkt het er op de Levidov de term heeft geïntroduceerd.

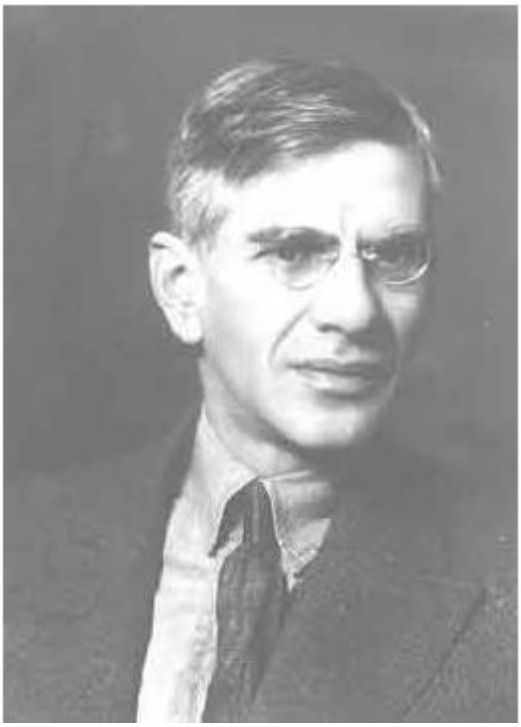

Mikhail Levidov http://az.budclub.ru/l/lewidow_m_j/indexdate.shtml

Левидов Михаил Юльевич

Язык страницы автора: *русский*
Пол: мужской
Дата рождения: *12 февраля 1891*
Место рождения: *Москва, Российская империя*
Дата смерти: *5 мая 1942*
Место смерти: *В местах заключения, СССР*
ID: *10414*

Книги автора Левидов Михаил Юльевич

https://www.rulit.me/authors/levidov-mihail-yulevich

RUSSISCH GEDETECTEERD | ENGELS | NEDERLANDS | FRANS

Язык страницы автора: русский
Пол: мужской
Дата рождения: 12 февраля 1891
Место рождения: Москва, Российская империя
Дата смерти: 5 мая 1942
Место смерти: В местах заключения, СССР
ID: 10414

NEDERLANDS | ENGELS | FRANS

Taal van de pagina van de auteur: Russisch
Geslacht mannelijk
Geboren: 12 februari 1891
Geboorteplaats: Moskou, Russische Rijk
Overleden: 5 mei 1942
Plaats van overlijden: in detentiecentra, USSR
ID kaart: 10414